

Lietuvos Respublikos Finansų ministerijai
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos savivaldybių asociacijai

Kopija:
Seimo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui

2023/06/07
NSMOT 08/2023

DĖL VAIKŲ DIENOS CENTRŲ FINANSAVIMO

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (toliau - NSMOT), 2023 m. gegužės mėn. atliko vaikų dienos centrų (toliau - VDC) vadovų apklausą dėl VDC finansavimo ir darbuotojų atlyginimo. Bendradarbiaudami kartu su nariais, teikiančiais vaikų socialinės priežiūros paslaugas, teikiame apibendrintus apklausos rezultatus ir kviečiame ieškoti sprendimų dėl adekvataus vaikų dienos centrų finansavimo.

Apklausoje iš viso dalyvavo 191 vaikų dienos centrų vadovai, tai sudaro 36,63 procentų visų Lietuvoje veikiančių VDC. Nevyriausybinį iš viso atsakė 141 VDC vadovai, savivaldybių įsteigtų - 50. Apklausoje buvo siekiama gauti informaciją apie VDC paslaugos finansavimą (2022 ir 2023 metų biudžetus) ir socialinių darbuotojų bei kitų su vaikais dirbančių darbuotojų darbo užmokestį.

Atlikta apklausa parodė, kad 2022 m. vidutinis nevyriausybinių VDC metų biudžetas sudarė 31 631 EUR, o savivaldybių įsteigtų VDC - 33 524 EUR (Svarbu pažymėti, kad į bendrą vidurkį Klaipėdos VDC nebuvo įtraukti. Jų finansavimas yra daugiau nei 4 kartų didesnis negu kitų VDC, todėl tai ženkliai padidintų vidurkį ir neatspindėtų daugumos VDC realybės). Už tuos pinigus VDC turi samdyti socialinius darbuotojus ir kitus specialistus: užimtumo specialistus, specialiosios pedagogus, psichologus ar kitus darbuotojus. Lėšos taip pat skiriamos vaikų maitinimui, užimtumo ir lavinimo priemonėms. Svarbu pažymėti, kad nevyriausybinių VDC iš tų pačių lėšų turi apmokėti patalpų nuomą, šildymo ir kitas komunalines išlaidas, tuo tarpu savivaldybių įsteigtiems VDC minėtas išlaidas padengia savivaldybės. Dėl šios priežasties realusis savivaldybių įsteigtų vaikų dienos centrų biudžetas yra didesnis nei nurodomas. Nepakankamas finansavimas riboja tiek nevyriausybinių, tiek savivaldybių VDC teikiamas socialines paslaugas. Kasmet vis sunkiau yra išlaikyti pilnavertiškai dirbantį vaikų dienos centrą, o nuo šių metų pradžios dėl finansavimo trūkumo Vilniaus mieste užsidarė du VDC.¹

Didžiausias iššūkis VDC kyla mokant darbo užmokestį darbuotojams. VDC vadovų apklausos analizė atskleidė, kad socialinio darbuotojo, dirbančio nevyriausybiniame VDC, vidutinis atlyginimas, jei jis dirba nuo 152 iki 189 val. per mėn., vidutiniškai siekė 1160 Eur (įskaitant visus mokesčius), dirbant nuo 64 iki 96 val. vidutiniškai - 615 Eur. Tuo metu savivaldybės įsteigtame VDC socialiniam darbuotojui dirbant nuo 152 iki 176 val. vidutiniškai buvo mokama 1700 Eur, dirbant nuo 70 iki 108 val. - apie 725 Eur. Matomas nemažas atlyginimų atotrūkis dirbant savivaldybės įsteigtame arba nevyriausybiniame VDC, ypač dirbant pilnu krūviu. Svarbu pažymėti, kad socialinio darbuotojo dirbančio nevyriausybiniame VDC

¹ https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1877752/po-15-metu-veiklos-vaiku-dienos-centras-uzvere-duris-20-vaiku-iscyventi-tekdavo-vos-uz-10-euru-per-diena?fbclid=IwAR3enEGxH2LuH31Qti2Pb_ZqmANb1_uBkZGTahcoPlkpJS8wzFQymDHDAMO

vidutinis atlyginimas trečdaliu atsilieka nuo Lietuvos vidutinio darbo užmokesčio ir sudaro tik 73 proc. vidutinio biudžetinėse įstaigose ar seniūnijose dirbančio socialinio darbuotojo užmokesčio. Darbo vieta nevyriausybiniam VDC dėl nemotyvuojančio atlyginimo yra nekonkurencinga rinkoje, dėl to, socialinio darbo išsilavinimą turintys asmenys dažniausiai renkasi darbą kitose socialinio darbo kryptyse. Taip pat pažymėtina, kad kylant menesiniam minimaliam atlyginimui darbo rinkoje kyla spaudimas aukštesnės kvalifikacijos specialistų atlyginimams.

NSMOT atlikta vadovų apklausa atskleidė, kad vidutiniškai VDC socialinis darbuotojas dirba 0,5 etatu, didesnei etato daliai VDC stinga lėšų. Dėl nepilno etato VDC susiduria su iššūkiu išlaikyti darbuotojus, jiems tenka dirbti keliose darbovietėse. Dėl menko finansavimo VDC susiduria su didele darbuotojų kaita, o tai savo ruožtu apsunkina kokybiškos paslaugos teikimą, trikdo vaikus, apsunkina jų socialinių įgūdžių ugdymo procesą, mažina motyvaciją lankyti VDC.

Neretai vaikų, lankančių VDC, šeimos susiduria su dideliais sunkumais: vaikai turi bendravimo ir elgesio iššūkių, vyrauja silpni socialiniai ir higienos įgūdžiai, šeimos susiduria su bedarbyste, pasitaiko, kad šių šeimos suaugusieji kenčia nuo priklausomybių. Dėl šios priežasties yra ypatingai svarbi kvalifikuota pagalba vaikams, tačiau dėl nepakankamo finansavimo VDC neturi galimybių samdyti kvalifikuotų specialistų. Remiantis atlikta apklausa, kiti specialistai VDC dirba vidutiniškai 0,6 etatu, kai jų poreikis yra daug didesnis. Svarbu pažymėti, kad ne tik susiduriama su sunkumais įdarbinti kvalifikuotus specialistus dėl finansavimo trūkumo, bet ir juos pritraukti. Žemas darbo užmokestis mažina darbuotojų motyvaciją dirbti VDC, o dėl to prastėja socialinių paslaugų teikimas vaikams ir jų šeimoms.

Nuo 2023 m. socialinių paslaugų nevyriausybinei įstaigai, kuriai suteikta teisė teikti akredituotą vaikų dienos socialinę priežiūrą ir kurioje yra nuo 10 iki 15 vietų, iš valstybės biudžeto metams skiriama po 18 300 Eur (2022 m. - 17 300 Eur) Eur; įstaigoje, kurioje yra nuo 16 iki 25 vietų – po 19 100 Eur (2022 m. - 18 300 Eur) Eur, įstaigoje, kurioje yra nuo 26 iki 35 vietų – po 20 100 Eur (2022 m. - 19 300 Eur) Eur, įstaigoje, kurioje yra nuo 36 iki 45 vietų – po 21 100 Eur (2022 m. - 20 300 Eur) Eur, įstaigoje, kurioje yra 46 vietos ir daugiau – po 22 100 Eur (2022 m. - 21 300 Eur). Vidutiniškai finansavimas VDC nuo praeitų metų didėjo 4 proc., tuo metu vidutinė 2022 m. metinė infliacija siekė 18,9 proc. Nors nuo 2023 m. VDC skirtas beveik 1 mln. eurų didesnis finansavimas nei pernai, jis nesivijo infliacijos.

Kiekvieno vaiko su negalia ar vaiko, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, dienos socialinės priežiūros paslaugoms nuo šių metų finansuoti skiriama ne mažiau nei po 60 eurų per mėnesį, kitų vaikų – ne mažiau nei po 32,5 (2022 m. - 30 Eur) Eur per mėnesį. Nors savivaldybės turi galimybę apsispręsti dėl didesnio skiriamo finansavimo vienam vaikui, pagal praeitų metų kovo mėn. duomenis matoma, kad dauguma savivaldybių skiria minimalų nustatytą įkainį.²

Tuo pačiu norime pabrėžti ir gerąją praktiką, kurią atskleidė VDC vadovų atlikta apklausa. Klaipėdos miesto savivaldybė tinkamai prisideda prie VDC finansavimo. Apklaustos duomenimis trijų nevyriausybinių VDC, veikiančių Klaipėdos mieste, metų biudžetai sudarė 145 tūkst., 147 tūkst. ir 128 tūkst. Eur. Elektrėnų ir Vilniaus m. savivaldybėse matomas pagirtinas papildomų lėšų skyrimas jų savivaldybių įsteigtiems VDC.

Siekiant kurti įtrauktį ir motyvuoti VDC priimti vaikus su negalia, būtinas didesnis finansavimas vaikų su negalia priežiūrai. Kaip gerą pavyzdį galime paminėti Druskininkų savivaldybę, kuri vaikui su negalia per mėnesį skiria 130 Eur, o tipinės raidos vaikui 60 Eur per mėnesį. Priimant vaikus su negalia į VDC sprendžiamas paslaugų prieinamumas tėvams auginantiems vaikus su negalia. Tėvai tokiu atveju gali dalyvauti darbo rinkoje, ištraukti į visuomeninį gyvenimą, turėti laisvalaikį ir sėkmingai funkcionuoti derindami darbo ir šeiminius įsipareigojimus.

² <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/vaiku-dienos-centrai>

Atsižvelgiant į aukščiau įvardintus aspektus, siūlome:

1. Artėjant naujam 2024 m. akreditacijos etapui siūlome ieškoti būdų tokiam vaikų dienos centrų finansavimui užtikrinti, kuris leistų kokybiškai teikti paslaugas, o organizacijos galėtų savo darbuotojams užtikrinti orias darbo sąlygas. Būtina padengti nuo 2023 m. dėl išaugusios infliacijos atsiradusį ženklų finansavimo nepakankamumą.
2. Formuojant ateinančių metų valstybės ir savivaldybių biudžetus, vaikų dienos centrų finansavimas turi koreliuoti su infliacija šalyje.
3. VDC finansavimo modelį svarbu konstruoti taip, kad VDC galėtų įdarbinti bent vieną socialinį darbuotoją pilnam etatui ir bent dar vieną specialistą pusei etato.
4. Savivaldybių skiriamą finansavimą vienam vaikui sieti su bazine socialine išmoka (toliau - BSI). Kiekvieno vaiko su negalia, vaiko, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ar vaiko, kurio šeimai taikoma atvejo vadyba, dienos socialinės priežiūros paslaugoms finansuoti skirti ne mažiau nei po 3 BSI per mėnesį, kitų vaikų – ne mažiau nei po 2 BSI per mėnesį. Susiejimas su BSI leistų finansavimo dydžiui kasmet indeksuotis ir augti. Svarbu akcentuoti, kad per visą akreditacijos laikotarpį nuo 2020 metų esmingai nesikeičia savivaldybių, papildomai prisidedančių prie VDC paslaugos finansavimo ir nesimato prielaidų, dėl ko artimiausiu metu turėtų keistis situacija, todėl aiškesnis nacionalinis reguliavimas padėtų esmingiau prisidėti prie adekvatesnio VDC finansavimo. Atkreiptinas dėmesys, kad Finansų ministerijos duomenimis, 2023 m. palyginti su 2022 m. savivaldybių biudžetai didėjo 12,7 proc.³

Siūlomi pakeitimai sudarytų prielaidas VDC įdarbinti po vieną socialinį darbuotoją pilnu etatu, vieną papildomą specialistą pusei etato, užtikrinti kokybiškiau veikiančią VDC bei pilnavertiškai teikiamas socialinės priežiūros paslaugas.

NSMOT yra pasirengęs bendradarbiauti ir ieškoti tvarių sprendimų VDC paslaugos stiprinimui.

Direktorė Aistė Adomavičienė

Aistė Adomavičienė, aiste@smtinklas.lt

Gražvydas Pavalkis, NSMOT valdybos narys, grazvydas.pavalkis@maltieciai.lt

³ <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybe-prite-patobulintam-2023-metu-valstybes-biudzeto-projektui>